

PRÍRUČKA VEREJNÝCH NÁKUPOV PRE OBČANOV ČO ROBIŤ, AK VIDÍM PLYTVANIE A PODOZRIVÉ VEREJNÉ NÁKUPY

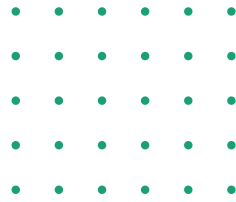
Vytvorila

Xénia Makarová, Nadácia Zastavme korupciu

Dátum

január, 2026

DOZVIETE SA

1

Čo je verejné obstarávanie

2

Kde nájsť informácie

3

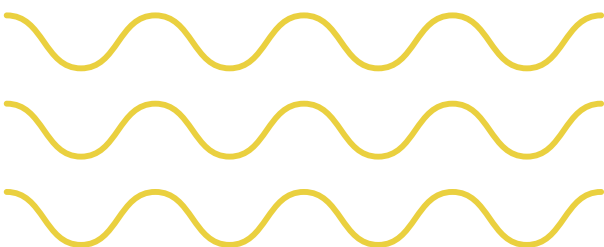
Signály, že niečo nie je v poriadku

4

Kam sa obrátiť pri podozrivých nákupoch

5

Krátky slovník verejného obstarávania

ÚVODNÉ ZHRNUTIE

Tento manuál má pomôcť občanom zorientovať sa v štátnych a komunálnych nákupoch. Odlíšiť, ktoré nákupy sa musia súťažiť a kde naopak si starostovia či primátori môžu nakupovať, čo chcú. Ponúka aj základný návod, kde hľadať informácie o zákazkách, čo signalizuje, že zákazka môže byť zmanipulovaná a kam poslať podnet.

1. ČO JE VEREJNÉ OBSTARÁVANIE

Verejné obstarávanie je postup pre štátne a verejné inštitúcie, ako nakupovať tovary, služby a stavebné práce. Cieľom je, aby verejné nákupy, ktoré sú financované z verejných peňazí slovenských občanov a Európskej únie, boli čo najefektívnejšie a najtransparentnejšie. Pravidlá upravuje zákon o verejnom obstarávaní.

Vo všeobecnosti obstarávať musia všetky štátne úrady, obce, mestá a kraje, ale tiež nimi ovládané subjekty ako štátne, mestské či obecné podniky a príspevkové organizácie. Typickými obstarávateľmi sú preto napríklad nemocnice, školy či mestské dopravné podniky.

Zároveň ale nie všetky verejné nákupy spadajú pod pravidlá verejného obstarávania. Podrobnejšie je to rozobrané v časti Slovník - Výnimky.

1.1 Limity a pravidlá

Od leta 2024 sa výrazne uvoľnili pravidlá pre verejné nákupy. Menej nákupov musia štát a municipality súťažiť, oveľa viac zákaziek naopak môžu zadávať „napriamo“ - cez oslovenie aspoň troch akýchkoľvek firiem. Na nákupy do 50-tisíc eur sa zákon o verejnom obstarávaní nevzťahuje dokonca vôbec.

1. ČO JE VEREJNÉ OBSTARÁVANIE

Ministri, úradníci, ale aj starostovia a primátori tak do tejto sumy môžu de facto nakupovať čo chcú, od koho chcú a za akúkoľvek cenu. Z pohľadu obstarávania im nemožno nič vyčítať. No musia stále dodržiavať zásadu dobrého hospodára.

- **do 50-tisíc eur** - zákon o verejnom obstarávaní (a teda ani jeho pravidlá) sa neuplatňuje,
- zvyšné nákupy delíme na **podlimitné a nadlimitné zákazky**,
- nie všetky podlimitné zákazky sa musia súťažiť, napríklad obce a mestá pri nákupe bežných **tovarov a služieb do 50-tisíc nemusia mať ani len 3 ponuky, do 216-tisíc eur** (ministerstvá do 140-tisíc) nemusia robiť súťaž, **stačí osloviť 3 firmy** (tzv. prieskum trhu), zverejniť sa musí až zmluva s víťazom,
- **súťažiť a vopred zverejniť** plánovaný nákup sa musí až od 216-tisíc eur
- u stavebných prác **do 50-tisíc možno zákazku zadať de facto komukoľvek**, následne stačí **osloviť 3 vopred vybrané firmy až do sumy 800-tisíc eur**, zverejniť zákon žiada až zmluvu s víťazom,
- úrady a obce si ale môžu dobrovoľne určiť prísnejšie limity a pravidlá, cez internú smernicu.

Pozn. Všetky sumy sú bez DPH.

DO AKÝCH SÚM STAČIA 3 PONUKY, NEMUSÍ BYŤ SÚŤAŽ

PREDMET ZÁKAZKY	POVINNÉ ZVEREJNENIE PRED 1.8.2024	POVINNÉ ZVEREJNENIE PO 1.8.2024
TOVAR	OD 70 000 EUR	OD 140 000 / 216 000 EUR
SLUŽBA	OD 70 000 EUR	OD 140 000 / 216 000 EUR
SOCIÁLNA A INÁ OSOBITNÁ SLUŽBA	OD 260 000 EUR	OD 750 000 EUR
STAVEBNÉ PRÁCE	OD 180 000 EUR	OD 800 000 EUR

Zdroj:ÚVO (spracovalo AGM Partners)

spracovala Nadácia Zastavme korupciu

2. KDE NÁJŠŤ INFORMÁCIE

Na zistenie, aké nákupy realizujú verejné inštitúcie, je hneď niekoľko možností:

Centrálny register zmlúv (CRZ)

- Online verejný a bezplatne prístupný register, v ktorom musia byť zverejnené všetky zmluvy verejných inštitúcií vrátane dodatkov.
- <https://crz.gov.sk>

Úrad pre verejné obstarávanie (ÚVO)

- Je hlavným a dozorujúcim orgánom pre verejné obstarávanie.
- Na webstránke ponúka prehľad o vyhlásených súťažiach aj podrobnosti o už skončených súťažiach, pričom najdôležitejšie časti webu úradu sú profily verejných obstarávateľov a Vestník verejného obstarávania.
- Web obsahuje nielen zákazky, ale aj rozhodnutia, zákony, cenové limity, metodické usmernenia, návody a kontakty na podávanie podnetov.
- <https://www.uvo.gov.sk>

Faktúry

- Prehľad o nákupoch miest a obcí zas ponúkajú webové stránky jednotlivých municipalít.
- Majú povinnosť zverejňovať všetky faktúry.
- Forma zverejňovania nie je jednotná. Preto zatiaľ čo vyhľadávanie na stránke jednej obce je prehľadné a efektívne, na inej sa musí občan „viac zapotiť“.

Infožiadosť

- K ďalším informáciám (napr. ponuky, hodnotiacia správa, výberová komisia) sa dá dostať cez takzvanú **infožiadosť**.
- Ide o žiadosť podľa **zákona o slobodnom prístupe k informáciám**.

- Úrad, ktorý zákazku rieši, musí odpovedať v zákonom stanovenej lehote (aktuálne 11 pracovných dní, možnosť predĺžiť si lehotu o ďalších 8 prac. dní).
- Žiadateľom môže byť ktokoľvek, no infožiadosť musí mať niekoľko náležitostí. Inak ju môže úrad odmietnuť.
- Na internete možno nájsť niekoľko vzorov infožiadostí.
- Cez infožiadosť sa možno dostať aj k doplňujúcim informáciám, ktoré zverejnené nie sú. Napríklad, aké všetky firmy obec či mesto oslovila v rámci prieskumu trhu pri zákazkách na bežné tovary do 216-tisíc eur a aké cenové ponuky jej tieto firmy poslali.
- Ale aj napríklad to, kto víťaznú ponuku vyberal.

Pri podávaní podnetov a preverovania verejných nákupov je dobré si všetky zmluvy, faktúry či dokumenty uchovať.

3. SIGNÁLY, ŽE NIEČO NIE JE V PORIADKU

Verejné nákupy sa musia riadiť prísnejšími a jednotnými zákonnými pravidlami preto, že sa na ne míňajú verejné zdroje. Preto úradníci musia mať dané presné pravidlá, aby tieto verejné zdroje napríklad nezneužívali vo svoj prospech alebo nimi neplytvali. Tu je niekoľko najčastejších signálov, že so zákazou niečo nie je v poriadku a viac ako vo verejný prospech je v prospech „našich ľudí“.

3.1 Podmienky zákazky

- Častým spôsobom, ako verejný nákup „prihrať“ vopred vybranému dodávateľovi, je obmedzujúce nastavenie podmienok zákazky.
- Či už požadovaním konkrétneho produktu alebo ukazovateľov, ktorým disponujú len určité vybrané firmy (často ide o tzv. skrytú diskrimináciu, ktorá na prvý pohľad nie je zreteľná).
- Alebo požadovaním nezmyselne náročných kvalifikácií na ľudí (certifikátmi), ktorí zákazku majú dodať – to nahráva vopred tomu, kto o zákazke vedel a mal čas si vysoko kvalifikovaných pár ľudí na trhu vopred zazmluvniť.

- Príliš prísnymi dodaciami, resp. zmluvnými podmienkami (napríklad krátke dodacie lehoty alebo prenášanie neprimeraného rizika na dodávateľa); v rámci toho môže byť zvýhodnený dodávateľ, ktorý má od verejného obstarávateľa k dispozícii viac informácií alebo skôr, na základe čoho sa na súťaž stihne pripraviť vopred, prípadne vie, že verejný obstarávateľ s ním neskôr uzatvorí dodatok.
- Takéto nastavenie je diskriminujúce a obmedzuje súťaž na trhu.

3.2 Konflikt záujmov

- Zákazka, jej príprava a výber víťaza by mali ostať nestranné. Teda by nemali byť ovplyvnené napríklad rodinnými či priateľskými väzbami alebo napríklad aj väzbami z predchádzajúceho biznisu.
- Nemalo by teda dôjsť ku konfliktu záujmov – že napríklad otec starosta pri výbere firmy na rekonštrukciu uprednostní firmu svojho syna na úkor úspešnejšieho uchádzača.

3.3 Krátka doba na ponuku

- Žiadať od stavebných firiem, aby pri komplikovanej stavbe dodali cenové ponuky do 2-3 týždňov opäť svedčí skôr o špekulácii než o skutočnom záujme objednávateľa, aby sa mu do súťaže zapojilo čo najviac záujemcov.
- Historicky väčšina sporných štátnych zákaziek za milióny eur sa zadáva okolo Vianoc s tým, že úrad požadoval predložiť ponuku v prvé januárové dni. Väčšina bežných firiem to neurobí, pretože jej zamestnanci majú v tomto období voľno, nahráva to opäť firmám, ktoré o zákazke z nejakého dôvodu vedia vopred.

3.4 Rozdelenie 1 zákazky na viac menších

Účelovým rozdelením jedného celku na viac menších zákaziek sa môžu obstarávatelia snažiť dostať do nižších limitov, a tým pádom k voľnejším pravidlám nákupu.

4. KAM SA OBRÁTIŤ PRI PODOZRIVÝCH NÁKUPOCH

Podnet na komunálneho kontrolóra

- Každá obec, mesto či kraj na Slovensku má svojho kontrolóra.
- Kontakt na neho má byť na každej stránke minucipality.
- Ten dohliada nielen nad dodržiavaním predpisov, ale aj hospodárnosťou fungovania municipality.
- Je prvým bodom na podanie podnetu v prípade podozrivých komunálnych nákupov.
- Kontrolór ako aj poslanci zastupiteľstva majú široký výber zákonných možností na začatie konania, ak vidia riziko porušovania zákonov alebo plytvania s verejnými zdrojmi.
- Negatívom je, že kontrolnú činnosť kontrolórom schvaľuje obecné/mestské zastupiteľstvo. Teda kontrolórovi nemusia schváliť preverenie napríklad podozrivých nákupov komunálneho podniku či starostu/primátora.

Podnet na Úrad pre verejné obstarávanie (ÚVO)

- ÚVO vykonáva dohľad nad dodržiavaním povinností obstarávateľov aj pravidiel verejného obstarávania.
- ÚVO môže vykonať kontrolu aj pred uzatvorením zmluvy, aj keď od minulého roka sa výrazne okresala povinnosť zverejňovať plánované nákupy pre úradníkov.
- Po uzatvorení zmluvy môže ÚVO pri zistení pochybenia uložiť pokutu.
- Podnety na podozrivé nákupy možno zasielať tu:
<http://www.uvo.gov.sk/dohlad/kontrola/ako-podat-podnet>

Podnet na Najvyšší kontrolný úrad (NKÚ)

- Ak podozrenia nehovoria o porušení zákona o verejnom obstarávaní, ale o plytvaní s verejnými peniazmi, treba podnet adresovať NKÚ. Podnet možno podať tu:
<https://www.nku.gov.sk/sk/web/nku/podnet>

Podnet na Orgány činné v trestnom konaní (OČTK)

- Ak má občan pocit, že došlo pri verejnom nákupe k trestnému činu, napríklad nehospodárneho nakladania s majetkom alebo zneužitiu právomoci verejného činiteľa, podnet treba podať na políciu alebo prokuratúru.

Ako sa stať chráneným oznamovateľom?

- Ak občan ohlási neštandardný verejný nákup na svojom pracovisku, môže následne čeliť šikane. Na ochranu pred takýmto konaním slúži inštitút chráneného oznamovateľa.

Ochranu poskytuje prokuratúra, na ktorej môže občan rovno nahlásiť aj podozrivý nákup. Následne občana ochranou prevádza Úrad na ochranu oznamovateľov. Podrobnosti tu: www.oznamovatelia.sk

5. KRÁTKY SLOVNÍK VEREJNÉHO OBSTARÁVANIA

Centrálny register zmlúv (CRZ) - online bezplatná databáza uzatvorených zmlúv, v ktorom musia byť zverejnené všetky zmluvy verejných inštitúcií vrátane dodatkov.

Eurofondové zákazky - zákazky financované z fondov EÚ, najmä pri podlimitných zákazkách sa obvykle riadia prísnejšími pravidlami, ako platia pre nákupy financované zo slovenského rozpočtu. Platia pre ne aj osobitné kontrolné mechanizmy.

Konflikt záujmov - pri verejnom obstarávaní nastáva, ak osoba zapojená do obstarávania má osobný, finančný alebo iný vzťah k dodávateľovi, ktorý môže ovplyvniť jej rozhodovanie. Prípadne minimálne vzbudzuje pochybnosti o nestrannosti tejto osoby.

Nadlimitné zákazky - sú zákazky s vyššími hodnotami ako podlimitné zákazky. Pravidlá pre ne vyplývajú zo smerníc EÚ a mali byť jednotné v celej únii. Pre nadlimitné zákazky existuje viacero postupov zadávania: verejná súťaž, užšia súťaž, rokovacie konanie so zverejnením, súťažný dialóg, inovatívne partnerstvo a priame rokovacie konanie (bez zverejnenia).

Obmedzujúce alebo diskriminačné podmienky - keď sa podmienky nákupu nastavujú tak, aby sa nemohli prihlásiť všetci možní záujemcovia alebo aby vyhrala vopred dohodnutá firma. Spravidla sa to deje cez príliš konkrétne podmienky v opise zákazky alebo nie úplne bežné požiadavky, ktoré splní len jedna či pár firiem na trhu.

Obstarávateľ - subjekty pôsobiace vo vybraných sektoroch ako energetika, vodárenstvo, doprava, pošta, ťažba. Ide napríklad o štátne letiská, teplárne, distribútovi alebo prepravcovov elektriny, plynu, ale aj mestské dopravné podniky a vodárenské spoločnosti. Môžu sem patriť aj niektoré súkromné subjekty.

Podlimitné zákazky - od leta 2024 sa zákazky delia už len na podlimitné a nadlimitné. Zákazky s nízkou hodnotou viac nie sú. Podlimitné zákazky začínajú od limitu, kde začína platiť aj zákon o verejnom obstarávaní. Teda od sumy 50-tisíc eur vrátane. Pri stavebných prácach končia pri sume 5,4 milióna, pri bežných tovaroch a službách pri 216-tisícoch (pre ústredné štátne orgány platí 140-tisíc eur). Pri niektorých službách (napríklad právne služby, stravovanie, organizácia eventov) je tento limit až 750-tisíc.

Prieskum trhu - slúži na zistenie cien na trhu. Môže sa realizovať pasívne - cez zistenie cien napríklad z webových stránok 3 potenciálnych dodávateľov alebo aktívne - zašle sa výzva 3 vopred vybraným firmám, nech pošlú cenovú ponuku na plánovaný nákup. Prieskum sa realizuje buď pre zistenie predpokladanej hodnoty zákazky (PHZ) alebo v niektorých prípadoch sa na základe neho hľadá aj samotný dodávateľ.

Prípravné trhové konzultácie (PRK) - týkajú sa prípravnej fázy nákupu, kde verejní obstarávatelia môžu osloviť odborníkov, univerzity, potenciálnych uchádzačov a ďalšie relevantné subjekty, aby im pomohli s nastavením parametrov obstarávania. Dôležitá je pri nich neustrannosť a transparentnosť, aby nevznikali pochybnosti o zvýhodnení niektorého potenciálneho dodávateľa.

Revízne postupy - námietky - prostriedok na sťažovanie sa na ÚVO pre nezákonný postup. Je tam povinnosť zložiť kauciu (najmenej 2 000 eur) a uplatňujú sa krátke lehoty na podanie (10 dní). Okrem revíznych postupov vykonáva ÚVO aj kontrolu na podnet samotného obstarávateľa, iného kontrolného orgánu aj z vlastnej iniciatívy.

Úrad pre verejné obstarávanie (ÚVO) - dohliada nad rešpektovaním pravidiel pre verejné nákupy, zverejňuje zoznam nákupov, kontroluje ich, vydáva metodické usmernenia a udeľuje pokuty. Web: <https://www.uvo.gov.sk>

Verejné obstarávanie - pravidlá pre verejné nákupy, ktoré majú zabezpečiť, aby sa verejné peniaze míňali efektívne a transparentne. Upravuje ich zákon o verejnom obstarávaní. Základnými princípmi sú: transparentnosť, rovnaké zaobchádzanie, nediskriminácia, proporcionalita, hospodárnosť a efektívnosť.

Verejný obstarávateľ - sú to orgány štátu, jednotky územnej samosprávy a nimi zriadené inštitúcie. Patria sem napríklad ministerstvá a iné úrady, obce mestá, župy, školy, univerzity a komunálne podniky.

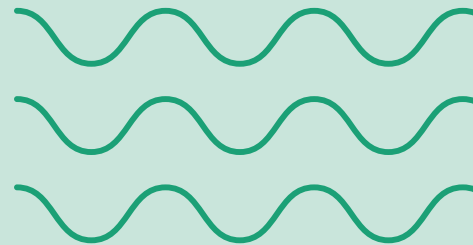
Výnimky z verejného obstarávania - pravidlá pre verejné nákupy sa neuplatňujú napríklad pri nadobúdaní a nájme nehnuteľností, ak sa uzatvára zmluva bez odplaty či sociálne podniky. Napriamo tiež možno zadať aj nadlimitné zákazky na služby kreatívnej tvorby (audiovizuálneho diela), dodanie potravín, ale aj produkciu učebníc.

Zákazka - je zmluva, cez ktorú si verejná inštitúcia objedná tovar, služby alebo stavebné práce a zaplatí za ne verejné peniaze.

PRÍRUČKA VEREJNÝCH NÁKUPOV PRE OBČANOV

ČO ROBIŤ, AK VIDÍM PLYTVANIE A PODOZRIVÉ VEREJNÉ NÁKUPY

Tento manuál sme pripravili s podporou Nadácie Pontis, Nadačného fondu pre transparentné Slovensko a v spolupráci s AGM Partners

